

Därför behöver Sverige etableringsjobb

– inklusive avsiktsförklaringen om etableringsjobb mellan regeringen, LO, Unionen och Svenskt Näringsliv

© Landsorganisationen i Sverige 2018

Foto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Produktion och tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2018

ISBN 978-91-566-3306-5

LO 18.04 200

Etableringsjobb i korthet

- Etableringsjobb är en kombination av jobb och reguljär utbildning. Etableringsjobb kan användas av företag med kollektivavtal.
- Målgruppen är nyanlända och långtidsarbetslösa.
- Den som har ett etableringsjobb får lön från arbetsgivaren och en individersättning från staten, så att man sammantaget får en skälig disponibel inkomst. Den disponibla inkomsten ska motsvara en inkomst i nivå med kollektivavtalens lägсталön.
- Etableringsjobb ska vara på heltid – vilket bidrar till att utveckla en norm om heltid i fler branscher – och vara i max två år.
- Personer med etableringsjobb kan delta i sfi och annan kortare reguljär utbildning, särskilt yrkesvux. Staten tillför fler platser till yrkesvux och ser över utbildningssystemet med parterna.
- När man påbörjar ett etableringsjobb sker en kartläggning av kunskaper och färdigheter. Och när man är klar med ett etableringsjobb är det parternas ambition att en validering ska ske av det man kan och har lärt sig.
- Etableringsjobb ska normalt leda till en tillsvidareanställning hos samma arbetsgivare.
- Modellen med etableringsjobb ska finnas i fem år, för att bidra till att lösa den akuta tudelningen av arbetsmarknaden.
- Ambitionen är att systemet med etableringsjobb ska vara på plats under andra halvåret 2019.

Mer om LOs arbete för en förbättrad etablering finns på lo.se

För frågor om etableringsjobben: LO-ekonomen Torbjörn Hållö via torbjorn.hallo@lo.se

Etableringsjobb ger lägre arbetslöshet och bättre matchning

SVENSK ARBETSMARKNAD är stark. Sverige har den högsta sysselsättningen i EU. Efterfrågan på många LO-yrken är god och arbetsgivarna har allt svårare att tillsätta de lediga jobben. Men trots stark efterfrågan på arbetskraft så är arbetslösheten fortsatt hög. Matchningen på arbetsmarknaden försvåras när arbetslösa inte har rätt kompetens för de lediga jobben. Det finns ett växande sysselsättningsgap mellan de i arbetskraften som *har* och de som *inte har* goda kunskaper och färdigheter.

Den tudelade svenska arbetsmarknaden och den allt mer försämrade matchningen drivs av två huvudsakliga faktorer:

1. Omfattande problem i *utbildningssystemet*. Det handlar inte minst om stora brister i gymnasieskolans förmåga att säkra kompetensförsörjning.
2. Mångårigt *högt flyktningmottagande*, där en betydande andel har svaga kunskaper och färdigheter i relation till kraven på svensk arbetsmarknad.

Det höga flyktningmottagandet under år 2015 och flera år dessförinnan har gett en kraftig ökning av nyanlända som nu söker etablering på arbetsmarknaden. Flyktingar och deras anhöriga tenderar att vara den migrantgrupp som har svårast att få jobb. En viktig förklaring till detta är att en stor andel har svaga kunskaper och färdigheter. De senaste årens migration har därmed bidragit till att accentuera en redan tudelad arbetsmarknad.

Rätt hanterat skulle de många nyanlända kunna bidra till att minska bristtalen på arbetsmarknaden. Men risken är i dag

Tabell 1 Exempel på LO-yrken där det råder brist på arbetskraft

Kockar och kallskänkor
Fordonsmekaniker
Installations- och serviceelektriker
Undersköterskor
Maskinreparatörer
Buss- och spårvagnsförare
Slaktare och styckare
Lackerare och industrimålare

Anmärkning: Listan visar exempel på LO-yrken där det råder brist.

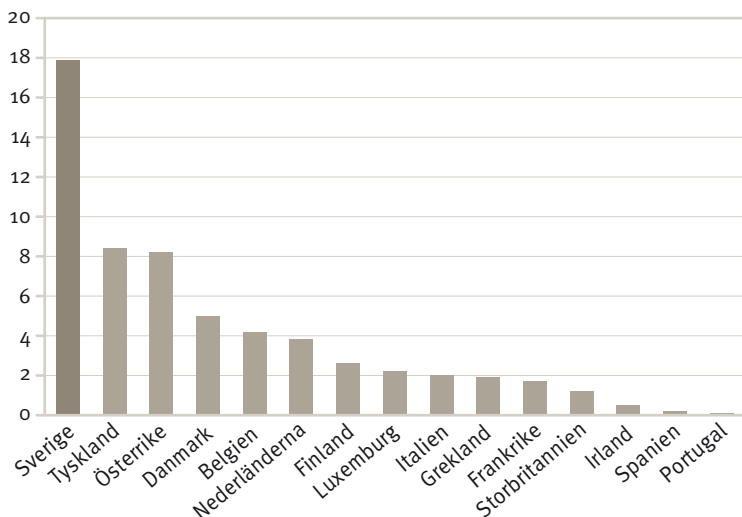
Källa: Arbetsförmedlingen 2018.

överhängande att tudelningen på arbetsmarknaden istället fördjupas.

Flera år av otillräckliga etableringsinsatser för nyanlända har lett till att arbetslöshetens sammansättning förändras så att tudelningen på arbetsmarknaden ges en allt tydligare etnisk prägel. Närmare 60 procent av de arbetslösa på Arbetsförmedlingen är i dag födda utomlands.

Ett betydande bekymmer är att få nyanlända deltar i reguljär utbildning, trots att förbättrade kunskaper och färdigheter påtagligt skulle öka möjligheterna till långsiktig sysselsättning.

Diagram 1 Sveriges flyktningmottagning i jämförelse med andra EU-länder
Beviljade uppehållstillstånd för flyktingar (eller motsvarande) åren 2012 till 2016 i EU15-länderna. Antal flyktingar per 1 000 invånare

Anmärkning: Diagrammet visar att Sverige är det land i EU som undantaget Tyskland tagit emot flest flyktingar, satt i relation till befolkningen har Sverige tagit mot allra flest flyktingar i hela EU.
Källa: Eurostat och egna beräkningar.

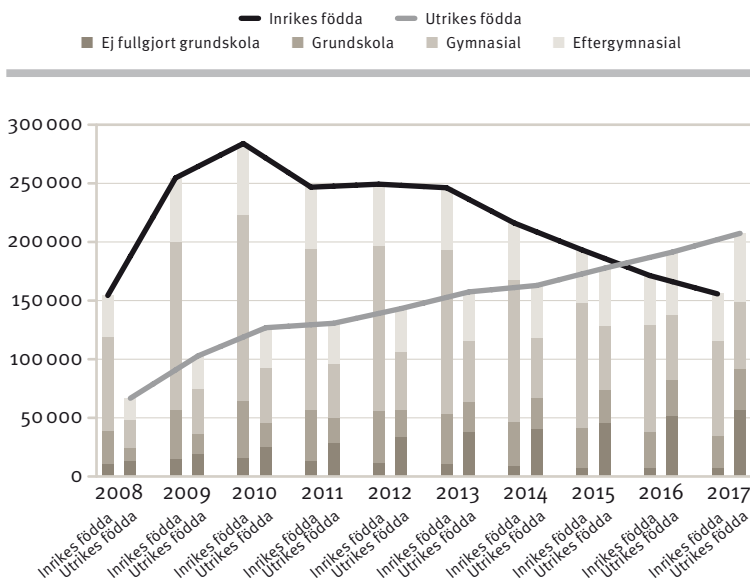
Tudelningen undergräver den svenska arbetsmarknadsmodellen

Den svenska arbetsmarknadsmodellen sätts under allt hårdare press när en växande del av arbetskraften, till följd av svaga kunskaper och färdigheter, står med betydande svårigheter att leva upp till högt ställda produktivetskrav.

Ett växande utbud av arbetskraft med svaga kunskaper och färdigheter riskerar att driva fram en lågproduktiv och lågbetald arbetsmarknad, det som i den politiska debatten kallas för ”enkla

Diagram 2 Arbetslösa inskrivna vid Arbetsförmedlingen

Inrikes och utrikes födda

Anmärkning: Av diagrammet framgår att andelen arbetslösa på Arbetsförmedlingen som var utrikes födda år 2017 var närmare 60 procent. Det är också tydligt att lågutbildade utgör en stor del av de arbetslösa. Källa: Arbetsförmedlingen.

jobb”. En negativ strukturomvandling kan sannolikt påskyndas genom olika former av politiska ingripanden. Det kan handla om att försvaga de fackliga möjligheterna att upprätthålla organisationsgrad och kollektivavtalstäckning, samt att bevaka att avtalade löner och villkor efterföljs, och det kan handla om statligt reglerade anställningsformer och sänkta löner.

En negativ strukturomvandling får sannolikt långtgående samhällseffekter. Det skulle försämra den potentiella produktivitets-

utvecklingen, förvärra matchningsproblemen, ge permanent ökade löneskillnader och fördjupa det svenska klassamhället. Därtill visar internationella jämförelser att länder där stora grupper har svaga kunskaper och färdigheter också har lägre aggregerad systerlöshet.

Arbetsmarknadens parter behöver välja väg

LO vill istället för sänkta ingångslöner utveckla en modell som adresserar det grundläggande problemet att arbetslösa, och särskilt då nyanlända arbetslösa, ofta saknar de kunskaper och färdigheter som krävs på arbetsmarknaden. En sådan lösning kräver en kombination av jobb och utbildning som gör att personen efter en period kan ta ett vanligt osubventionerat arbete.

Att främja arbetsmarknadsetablering för nyanlända och långtidsarbetslösa är en central utmaning. Tyngst vilar ansvaret på Sveriges riksdag som är den som reglerar migrations- och utbildningspolitiken och ansvarar för arbetsmarknadspolitiken. Men ansvaret för att underlätta vägen till arbete delas av många aktörer, inte minst arbetsgivarna och fackliga organisationer.

LOs uppfattning är arbetsmarknadens parter måste ta en väsentlig roll i arbetet för att förbättra etableringen på svensk arbetsmarknad. Parterna inte kan tillåta att en växande grupp fortsätter att ställas utanför arbetsmarknaden.

LO har därför tagit initiativ för att tillsammans med Unionen och arbetsgivarna inom Svenskt Näringsliv samt regeringen utforma en ny modell för effektivare etablering av nyanlända och andra grupper med svaga kunskaper och färdigheter. Nu har vi kommit en bra bit på vägen med presentationen av avsiktsförklaringen om etableringsjobb.

Avsiktsförklaring om etableringsjobb mellan regeringen, LO, Unionen och Svenskt Näringsliv

REGERINGEN OCH LO, UNIONEN OCH SVENSKT NÄRINGSLIV är överens om att så kallade etableringsjobb bör införas. Syftet med etableringsjobben ska vara att etablera nyanlända och långtidsarbetslösa kvinnor och män på arbetsmarknaden samt att underlätta arbetsgivarnas framtida kompetensförsörjning.

Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden är stark. Sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar. Långtidsarbetslösheten har minskat och är bland vuxna lägst inom EU. Fortfarande har dock alltför många svårt att få ett arbete, särskilt de som är födda utanför Europa. Inom allt fler sektorer och regioner råder det brist på arbetskraft. Det är angeläget att kompetensförsörjningen förbättras för att Sverige ska behålla sin konkurrenskraft. Matchningen på arbetsmarknaden måste därför förbättras.

Utgångspunkten är att etableringsjobben ska vara en satsning för att möjliggöra för nyanlända och långtidsarbetslösa att få anställning hos en arbetsgivare som omfattas av ett kollektivavtal om etableringsjobb. Satsningen ska leda till att nyanlända och långtidsarbetslösa ges möjligheter att skaffa kunskaper och erfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden. Anställningen ska normalt kunna leda till en tillsvidareanställning på heltid hos arbetsgivaren. Arbetstagaren ska ges möjlighet att delta i sfi och annan kortare utbildning som arbetsgivaren och arbetstagaren kommer överens om. Regeringen genomför bland annat en satsning på regionalt yrkesvux som förbättrar kompetensförsörjning och skapar möjligheter för individer med etableringsjobb. Dessutom kommer medel finnas för yrkesvuxplatser inom utbildningar som

är relevanta för parterna. Ordinarie ansökningsprocesser gäller emellertid. Arbetsmarknadens parter är överens om att avsikten inte är att arbetsgivare ska använda etableringsjobb främst i syfte att sänka sina arbetskraftskostnader.

Etableringsjobb kommer att innebära en helt ny modell för staten att stimulera att anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa kommer till stånd. Arbetsgivarens totala lönekostnad för anställningen kommer att uppgå till 8 400 kronor per månad år 2019. Därtill får arbetstagaren en skattefri statlig individersättning som uppgår till högst 9 870 kronor per månad år 2019. Regeringen och parterna är överens om att lönen och individersättningen ska följa löneutvecklingen. Den statliga individersättningen kan lämnas under längst två år. Utgångspunkten är att storleken på individersättningen ska innebära att det finns incitament för individen att ta en reguljär anställning.

Arbetsmarknadens parter och regeringen avser att gemensamt arbeta för att satsningen, fullt utbyggd, ska omfatta minst 10 000 individer.

Regeringens och arbetsmarknadens parter avsikt är att externa aktörer ska stå för en väsentlig del av matchningen till etableringsjobb. Arbetsförmedlingen kommer därför att få i uppdrag att tillsammans med arbetsmarknadens parter analysera förutsättningarna för och utreda den närmare utformningen av en modell för upphandlad matchning till etableringsjobb.

Arbetsmarknadens parter är överens om att de ska inrätta en partssammansatt nämnd för tillämpning och efterlevnad av förbundsavtal om etableringsjobb.

Förutsättningar för etableringsjobb är att

- det ska finnas en ändamålsenlig kontrollstruktur som bland annat minimerar riskerna för felaktiga utbetalningar och återkrav,

- lönen för ett etableringsjobb ska omfattas av gällande regler för arbetsgivaravgift och inkomstskatt,
- lönen ska ligga till grund för sociala trygghetsförmåner, och det behöver därför utredas hur ett skydd, till exempel vid sjukdom, skulle kunna utformas, samtidigt som kontrollen säkerställs,
- arbetsmarknadens parter slutliga överenskommelse ska gälla i fem år från antagandet, uppsägningsbart enligt arbetsmarknadens parter principöverenskommelse.

Ambitionen är att etableringsjobben ska kunna införas under andra halvåret 2019. Den statliga individersättningen ska kunna lämnas för ett etableringsjobb även om modellen för upphandlad matchning ännu inte trätt ikraft. Regeringen avser mot bakgrund av detta att

- ta fram ett förslag till utformning av den statliga individersättningen för statsstödsanmälan till Europeiska kommissionen,
- ta fram och remittera förslag till nödvändiga författningsändringar.

Det finns också behov av insatser så att sfi och annan reguljär utbildning samt branschvalidering och validering inom det reguljära utbildningssystemet kan komplettera etableringsjobben. Regeringen avser därför se över detta tillsammans med arbetsmarknadens parter.

Satsningen förutsätter att

- modellen för etableringsjobb är förenlig med befintligt arbetsrättsligt regelverk,
- modellen med fler aktörer i matchningen är praktiskt genomförbar,
- inga hinder av statsstödsrättslig karaktär uppkommer,
- riksdagen fattar nödvändiga beslut.

Vägen fram till Avsiktsförklaringen om etableringsjobb

December 2016

LO-styrelsen ger mandat till LO att sondera förhandling med Svenskt Näringsliv om hur fler nyanlända kan komma i arbetet. Förhandlingar påbörjas, men strandar när Svenskt Näringsliv lämnar.

Februari 2017

LO presenterar modellen om utbildningsjobb i rapporten *Utbildningsjobb för stärkt etablering*. LO-styrelsen ställer sig bakom rapporten.

September 2017

Flertalet av LOs medlemsförbund begär förhandling med sina motparter inom Svenskt Näringsliv. Utgångspunkt är rapporten om utbildningsjobb.

November 2017

Förhandlingarna mellan fack och arbetsgivare leder till en principöverenskommelse om etableringsjobb. Nästa steg är att inleda förhandlingar med regeringen om hur staten ska bidra i processen kring etableringsjobb.

December 2017

Arbete och diskussioner om etableringsjobb inleds med regeringen.

Mars 2018

LO, Unionen och Svenskt Näringsliv samt regeringen tecknar en avsiktsförklaring om etableringsjobb. Avsiktsförklaringen innehåller bland annat överenskommelse om nivåer för statliga subventioner samt lista över vilka lagändringar som ska förberedas. Ambitionen är att systemet med etableringsjobb ska vara klar under 2019.